

Synthesis research and qualitative modeling of spiritual intelligence correlations based on empirical evidence

seyyed mehdi sarkeshikiyan

Ph.D. Student in Educational Psychology, Islamic Azad University, Roodehen Branch, Tehran, Iran

Zahra Jamebozorg*

Assistant Professor, Educational Technology Dept., Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran /School of Psychology and Educational Sciences, Research core secretary Localize design and production of digital educational media based on Iranian Islamic culture

Abstract

Spiritual intelligence is a group of capabilities and capacities to use spiritual resources, values and characteristics in order to promote action and health of daily life. Therefore, increasing attention to this component seems necessary. In this research, the qualitative model of spiritual intelligence correlations in internal and external empirical evidence is explained. The type of study is applied and qualitative and research synthesis method and meta-combination technique were used. The scope of research articles is between 2005 and 2020 for foreign research and 1390 to 1400 for domestic research. Using the integration approach and Sandlowski and Barroso (2007) model, 170 articles were selected and 70 final articles were selected after evaluation criteria. Findings were analyzed and implemented in the form of categories, concepts and codes. The results showed that educational, family, individual, sociological, psychological, occupational, mood and physical correlations are related to spiritual intelligence in internal and external empirical evidence. Conclusion: Spiritual intelligence can be effective in different aspects of people's lives by providing effective contexts found in research.

Keywords: Spiritual Intelligence, Spiritual Intelligence Education, Spiritual Intelligence Effectiveness, Spiritual Intelligence Relationships, Spiritual Intelligence Model, Role of Spiritual Intelligence, Spirituality Therapy.

* Corresponding Author: jamebozorgzahra@gmail.com

How to Cite: sarkeshikiyan, S. M., & Jamebozorg, Z. (2022). Synthesis research and qualitative modeling of spiritual intelligence correlations based on empirical evidence. *Educational Psychology*, 18(63), 207-238.
doi: 10.22054/jep.2022.61613.3386

سنتر پژوهی و مدل سازی کیفی همبسته‌های هوش معنوی مبتنی بر شواهد تجربی

سید مهدی

سرکشیکیان

دانشجوی دکتری تخصصی روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی رودهن، تهران،

ایران

استادیار گروه تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران / دبیر

هسته پژوهشی طراحی و تولید رسانه‌های دیجیتال مبتنی بر فرهنگ اسلامی -

* زهرا جامه بزرگ

ایرانی

چکیده

هوش معنوی گروهی از قابلیت‌ها و ظرفیت‌های استفاده از منابع، ارزش‌ها و خصایص معنوی در راستای ارتقای کنش و سلامت زندگی روزمره است. از این رو توجه روزافزون به این مؤلفه ضروری به نظر می‌رسد. در این پژوهش مدل کیفی همبسته‌های هوش معنوی در شواهد تجربی داخلی و خارجی تبیین گردید. نوع مطالعه کاربردی و کیفی بوده است و از روش سنتر پژوهشی و تکنیک فراترکیب استفاده شد. حوزه بررسی مقالات پژوهشی بین سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۲۰ برای تحقیقات خارجی و ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ برای تحقیقات داخلی بود. با استفاده از نگرش یکپارچه سازی و مدل Sandlowski and Barroso (2007) ۱۷۰ مقاله گزینش و پس از معیارهای ارزیابی ۷۰ مقاله نهایی انتخاب شد. یافته‌ها در قالب مقولات، مفاهیم و کدها تحلیل و پیاده سازی شد. نتایج نشان داد همبسته‌های آموزشی، خانوادگی، فردی، جامعه شناختی، روانی، شغلی، خلقی و جسمانی همبسته‌های مرتبط با هوش معنوی در شواهد تجربی داخلی و خارجی است. نتیجه گیری: هوش معنوی با فراهم کردن زمینه‌های مؤثر یافته شده در پژوهش می‌تواند در ابعاد مختلف زندگی افراد اثر گذار باشد.

کلیدواژه‌ها: آموزش هوش معنوی، اثربخشی هوش معنوی، روابط هوش معنوی، مدل هوش

معنوی، معنویت درمانی، نقش هوش معنوی، هوش معنوی

مقدمه

هوی معنوی^۱ یکی از نتایج ارزشمند تحقیقات پژوهشگران در سال‌های گذشته است. این مؤلفه برای نخستین بار به وسیله Emmons (2000) تشریح گردید و مدتی پس از آن در کار Zohar و همکاران (2000) راه پیدا کرد. Emmons (2000) هوی معنوی را بهره بردن از اطلاعات معنوی برای پاسخ سازش یافته چالش‌های زندگی و رسیدن به اهداف تشریح کرده است. در معنا سازی وی، معنویت می‌تواند جلوه‌ای از هوش قلمداد شود زیرا عملکرد و سازش فرد را تبیین می‌کند و ظرفیت‌های را ارائه می‌دهد که افراد را قادر می‌سازد به حل مشکل پردازند. از منظر King (2008) هوش معنوی به عنوان گروهی از قابلیت‌های ذهنی که به آگاهی، ترکیب و استفاده تلفیقی زوایای غیر مادی و متعالی وجود شخص یاری می‌رساند و منجر به نتایجی هم چون مانند توجه عمیق وجودی، ارتقای معنا و آگاهی از خود متعالی می‌شود. هوش معنوی ارائه ویژگی‌های معنوی ذاتی از طریق شناخت، رفتار و نگرش است (Shaivani, 2011). هوش معنوی تاحدی می‌تواند نشانگر ترکیب بازپردازش متصل به هوش و پارامترهای شخصیت باشد (Elkins and Cavendish (Khawaja, 2017) (2004) بر این باورند که هوی معنوی سبب می‌شود که شخص با شفقت بیشتری به مسائل نگاه کند، کوشش بیشتری برای یافتن پاسخ داشته باشد، مشکلات زندگی را بهتر پشت سر بگذارد و به زندگی خود ارتقا و جنبش دهد. از منظر George (2006) هوی معنوی، یکی از اشکال هوش‌های چندگانه است که به طور مطلق می‌تواند بسط و گسترش یابد. Vaughan (2003) معتقد است هوش معنوی قابلیت است برای درک بیشتر پرسش‌های وجودی؛ و بیشتر بر سطح آگاهی و توجه انسان در ارتباطات بین فردی، جهان متعالی و موجودات دیگر اشاره می‌کند. Wolman (2001) بیان می‌کند هوش معنوی قدرت انسان برای مواجهه با سؤال‌های درمورد معنای زندگی و شناخت تجربه پیوند انسان با دنیایی که در آن زندگی می‌کند. Nasel (2004) تشریح می‌کند هوش معنوی نمایانگر قابلیت فرد در استفاده از بسترها و مآخذ معنوی برای آگاهی بهتر مفاهیم وجودی، معنوی و حقیقی؛ و پیدا کردن معنا و حل و فصل آنها برای خود است. هوش در حقیقت هوش معنوی شامل داشتن احساس معنا در زندگی و یا یک مسئولیت معنوی برای زندگی است که همراه با احساس پرهیزگاری در زندگی است؛ و یا فرایند پیوسته الهام‌گیری و یادگیری از دین است (Kass

1. spiritual intelligence

(et al., 2014). در مدل ارائه شده توسط Sisk هوش معنوی را می‌توان به عنوان یک هوشیاری عمیق که در آن فرد بیش از همیشه از زوایای خود مطلع می‌شود (نه تنها از بدن بلکه از ذهن بدن و روح) تعریف کرد. وی بیان می‌کند مؤلفه‌های هوش مذهبی از این قرار است: (۱) دانش درونی در زبان فلسفه، دانش درونی، آگاهی از جوهر و ماهیت هوشیاری است و فهم اینکه این جوهر درونی، ماهیت همه آفریدگان است. (۲) شهود عمیق: هوش معنوی ما را با ذهن جهانی یا ذهنی گسترده‌تر و پاسخ به مسائل که خروجی شهود عمیق است، ارتباط می‌دهد. به واسطه کاربرد هوش معنوی می‌توانیم یک دست شویم و انتخاب‌هایمان را به سمت آگاهی اصیل یا شهود عمیق هدایت می‌کند. (۳) یکی شدن با جهان: هوش معنوی به افرا یاری می‌رساند که با یسترها و فرآیندهای زندگی هم راستا شویم (۴) حل مسئله: هوش معنوی باعث می‌شود یک کل منسجم را دریافت کنیم و ارزش مشکلات را تجربه کرده و راه حل خلق نماییم. Bensaid (2015) از فرایندی به نام بلوغ معنوی فرد محور نام می‌برد؛ که شامل اجزای متعددی از قبیل، رفتار خودتنظیمی، درک شناختی، رشد عاطفی که الگوی دل‌بستگی معیوب را بهبود می‌بخشد و دل‌بستگی وجودی ایمن را افزایش می‌دهد، تا فرد بتواند با تنش‌های وجودی زندگی خود با آرامش درونی کافی روبرو شود. Kristen (2017) معتقد است که هوش معنوی یک توانمندی شناختی _ رفتاری است که برای پیدا کردن راه حل‌های گوناگون و موفق برای مسائل روزمره زندگی از آن بهره گرفته می‌شود. Cebro and shring (2017) نیز اظهار می‌کند هوش معنوی مستلزم راه‌های چندگانه برای یکپارچگی زندگی درونی ذهن و روح با زندگی بیرون از امور جهان است. Klor (2017) نیز بیان می‌کند هوش معنوی هوشی است که به واسطه آن پرسش‌سازی در ارتباط با مسائل اساسی و مهم در زندگی مان مانند سازگاری، مسولیت پذیری و قانونمندی می‌پردازیم به وسیله آن در زندگی خود تغییراتی را ایجاد می‌کنیم. Goleman (1999) معتقد است هوش معنوی برای کاربرد قابلیت‌ها و منابع معنوی در زمینه‌ها و موقعیت‌های عملی در نظر گرفته می‌شود. از دیدگاه McMullen (2003) ارزش‌هایی همچون شجاعت، یکپارچگی، شهود و دلسوزی از مؤلفه‌های هوش معنوی هستند. Wigglesworth (2006) نیز در ارائه رویکرد خود نسبت به هوش معنوی توانایی رفتار خردمندانه، دلسوزیو بخشش همرا با آرامش درونی و بیرونی (تعادل فکری) صرف نظر از شرایط است. Emmons (2000) هوش معنوی را دربرگیرنده پنج خصیصه قلمداد کرده است. (۱) بهرمندی از ظرفیت

بالا برای بسط و گسترش معنوی ۲) قدرت تجربه‌هوشیاری و خودآگاهی در سطوح ارزنده ۳) قدرت تقدس بخشی به اتفاقات و وقایع روزانه ۴) قدرت بهروری از سرچشمه‌های معنوی برای پاسخ دادن به مسائل زندگی ۵) برخورداری از قابلیت زهد و پاکدامنی. Wolman (2001) عقیده دارد که هوش معنوی از هفت مؤلفه شکل گرفته است که عبارت است از ۱) مراقبت: توجه به فرآیندهای جسمی مانند خوراک، مراقبت پیوسته و انجام تمرین‌های مانند یوگا و تاجی ۲) روشنفکری: مشغولیت ذهنی با خواندن محتواهای معنوی و متن‌های مذهبی و بحث پیرامون آنها ۳) الوهیت: نمایانگر احساس پیوستن به خدا به مثابه قدرتی رفیع ۴) معنویت زمان کودکی: نمایانگر علایق زمان کودکی به کنش‌های مذهبی از جمله حاضر شدن در جلسات مذهبی به همراهی والدین ۵) ادراک فراحسی: درک احساسات فراطبیعی ۶) آسیب روانی: آگاهی مذهبی از تجارب ناخوشایند ۷) توجه به جامعه مثل کمک‌های مالی. تحقیقات نشان داده‌اند که هوش معنوی در جنبه‌های مختلف فردی، روانشناختی، اجتماعی و ... بر زندگی فرد اثر گذار است. برای مثال نتایج تحقیقات (Monson, 2012؛ Singh & Sinha, 2013؛ Kaur, 2013؛ Montgomery, 2013) نشان داده است که هوش معنوی می‌تواند پیش‌بینی کننده بهزیستی روانشناختی باشد. Khan و همکاران (2018) در تحقیق خود نشان دادند که هوش معنوی باعث افزایش عملکرد انسانی و خودسازی می‌شود. پژوهش‌های (Koenig, 2017؛ Hackney & Sanders, 2003) نشان داده که معنویت و بهر گرفتن از هوش معنوی در سلامت جسمی و روانی افراد مؤثر است. Symonds (2011) رابطه هوش معنوی و کیفیت زندگی را در تحقیق خود نشان داده است. همچنین مشخص شده است که هوش معنوی و روش مواجه مثبت معنوی باعث می‌شود فرد آشفستگی کمتری را تجربه کند (Trevino et al., 2012) هوش معنوی به طور کلی به افراد به عنوان عناصر زندگی خود و جامع، این مجال را می‌دهد تا به تنگناها و استرس‌ها و ناملایمات زیستی با نگاهی معنادار بنگرد و به تعالی فردی خود پس از سختی‌ها امیدوار باشند. در واقع قابلیت‌های ناشی از هوش معنوی به آنها این فرصت را می‌دهد که خود را وابسته به یک منبع پشتیبان قدرتمند در نظر گیرد که او را در فشارهای زندگی کمک می‌کند. این باور به وجود مبعی بزرگ‌تر و حمایتگر، منجر به آسایش روحی فرد در برخورد با وقایع ناخوشایند شده و رفتار، افکار و هیجانات او را در مواجهه با مشکلات منعطف و سازش یافته تر خواهد کرد (Bickertson et al., 2015) با توجه به ارتباط فزاینده هوش معنوی و

سلامت روانشناختی افراد، اگر جامعه از رشد اشکال معنوی نسل جامعه خود، غافل بمانند، نمی‌توانند به شکلی درست به آنها در رسیدن به غایات فردی و اجتماعی یاری رسانند و چشم پوشی از زوایای معنوی آنها، ممکن است در مدت زیاد اشخاص و جامعه آسیب وارد کند (Soylmez & Koc, 2019). لذا با توجه به مطالب فوق و با تمرکز بر اینکه نتایج پژوهش‌های فوق‌الذکر نشان داده است که هوش معنوی با ابعاد سلامت ذهنی و رفتار انسان در ارتباط است پرداختن به این مهم از اهمیت بسیاری برخوردار است؛ و با توجه به اینکه تا کنون تحقیق علمی و دارای ساختار منطقی و واقع‌بینانه در مورد فراتر کیب مؤلفه‌های همبسته هوش معنوی در تجارب تحقیقاتی خارجی از سوی پژوهشگران یافت نشده است. هدف پژوهش تبیین مدل کیفی همبسته‌های هوش معنوی مبتنی بر شواهد تجربی خارجی است.

پیشینه پژوهش

در جدول ۱ پیشینه پژوهش و پژوهش‌های منتخب گزارش شده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهشی و پژوهش‌های منتخب بر اساس الگوریتم و معیارهای ورود داده‌ها

کد	عنوان پژوهشگر	سال	عنوان پژوهش	یافته‌های پژوهش
۱	ساکسینا و کادام	۲۰۲۰	مدیریت مالی شخصی: تأثیر هوش معنوی و سواد مالی	هوش معنوی باعث شکوفایی فرد می‌شود، به عبارت دیگر ظرفیت فرد را برای داشتن هدف اجتماعی مهم در زندگی به وسیله درک خود بالا می‌برد
۲	آرنوتو همکاران	۲۰۱۹	هوش معنوی و تأیید خود به عنوان پیش‌بینی‌کننده سلامت روانشناختی ورزشکاران	هوش معنوی پیش‌بینی‌کننده سلامت روانشناختی ورزشکاران است
۳	هرن و همکاران	۲۰۱۹	تأثیر معنویت بر التهاب ناشی از افسردگی و عملکرد اجرایی در جامعه‌های از آفریقایی - آمریکایی‌ها	هوش معنوی بر شدت افسردگی اثر گذار است و آن راکاهش می‌دهد
۴	لی فونگ	۲۰۱۹	رابطه بین هوش معنوی و بهزیستی روانشناختی در پناهندگان دانشگاه کیزر	هوش معنوی باعث سلامت روحی، انگیزه، اهداف روشن و ارتباط بهتر با دیگران در پناهندگان می‌شود
۵	میتروفو دنتون	۲۰۱۹	هوش شخصی: قدرت شخصیت و چگونگی شکل‌گیری زندگی‌های ۱ گانه	هوش معنوی پیش‌بینی‌کننده تعالی خویشتن و خود تحقق بخشی می‌باشد
۶	بنرجی و همکاران	۲۰۱۹	روابط خانوادگی و هوش معنوی با اشاره به دانشجویان دوره‌های حرفه‌ای	هوش معنوی باعث بهبود روابط خانوادگی و تعامل بین آنها می‌شود
۷	سنا و ساندرام	۲۰۱۸	اثر مداخله روحی - معنوی بر هوش هیجانی، هوش معنوی و تاب‌آوری روانی در دختران نوجوان بدسرپرست	اثر مداخله مثبت است و هوش معنوی بر مسولیت‌پذیری نیز اثر گذار است

کد	عنوان پژوهشگر	سال	عنوان پژوهش	یافته‌های پژوهش
۸	ریونگ و عمبوتاگ	۲۰۱۸	تأثیر هوش هیجانی و معنوی بر نتایج دانش آموزان دبیرستان	تأثیر گذار بر نایج دانش آموزان است و هوش هیجانی و معنوی با هم در ارتباط هستند
۹	لالاتند و پاردهان	۲۰۱۸	معنویت و تعهد کارکنان در محل کار: نقش هوش هیجانی و رفتار شهروندی سازمانی در سازمان‌های هند	هوش معنوی باعث افزایش تعهد کاری و خلاقیت است
۱۰	داست و همکاران	۲۰۱۸	رهبری اخلاقی و موفقیت کارمندان: بررسی نقش‌های توانمندسازی روانشناختی و فرسودگی عاطفی	هوش معنوی تأثیر مثبت بر توانمندسازی روانشناختی کارکنان و گرایش بیشتر کارکنان به کسب دانش داشته است
۱۱	گابالا و زاید	۲۰۱۸	میانجیگری هوش معنوی و بخشش در رابطه بین استراتژی‌های مقابله با استرس و بهبودی در یک مدل ساختاری	هوش معنوی موجب مهارت مقابله و تقویت روابط اجتماعی می‌گردد.
۱۲	سیوانتی و همکاران	۲۰۱۸	تأثیر هوش معنوی، احساسات و توانایی اجتماعی بر صلاحیت رهبری	هوش معنوی بر صلاحیت اجتماعی و صلاحیت رهبری اثر گذار است
۱۳	میت سد	۲۰۱۸	تأثیر هوش معنوی بر سلامتی سالمندان در مالزی	هوش معنوی بر سلامتی سالمندان اثربخش است
۱۴	فابریکاتور	۲۰۱۷	هوش معنوی و هوش هیجانی در رابطه با خودکارآمدی و خودتنظیمی در بین دانشجویان	هوش معنوی و هیجانی در ارتباط است و هر دو بر خودکارآمدی و تنظیمات زندگی مؤثر است
۱۵	اکسترمر و فرناز	۲۰۱۷	هوش هیجانی و رضایت از زندگی درک شده: اعتبار پیش بینی شده و افزایشی با استفاده از مقیاس خلق و خوی صفت	افراد معنوی رضایت از زندگی بالاتر دارند و شادتر هستند.
۱۶	مک گی و گرن	۲۰۱۷	استفاده از هوش معنوی برای تبدیل فرهنگ سازمانی	هوش معنوی برای بهتر تصمیم گرفتن، پیدا کردن راه حل بیشتر و پیشرفت مؤثر است
۱۷	دوی و همکاران	۲۰۱۷	مطالعه هوش معنوی و سازگاری در بین دانشجویان دانشگاه هنر و علوم	هوش معنوی باعث سازگاری و موفقیت تحصیلی دانشجویان می‌شود
۱۸	اوزاوا	۲۰۱۷	تاب آوری و معنویت در بیماران مبتلا به افسردگی و اعضای خانواده آنها: یک مطالعه مقطعی	بین هوش معنوی و تاب آوری رابطه وجود دارد
۱۹	شارمیلا و همکاران	۲۰۱۷	اثربخشی استفاده از هوش معنوی در عملکرد رهبری دانشگاهی زنان	هوش معنوی باعث افزایش و رشد اصول اخلاقی می‌گردد.
۲۰	پاریخ و همکاران	۲۰۱۵	تأثیر ارزشها و ضریب معنوی بر بهزیستی روانشناختی در بزرگسالان	هوش معنوی با بهزیستی روانشناختی در بزرگسالان رابطه دارد.
۲۱	الکینزو و کاندوس	۲۰۱۴	تأثیر هوش هیجانی بر قضاوت حسابرس	معنویت باعث تحمل کردن بهتر سختی‌ها و پویایی زندگی می‌گشود
۲۲	میشارا و واشیست	۲۰۱۴	بررسی هوش معنوی، استرس و رفاه نوجوانان در قرن ۲۱	هوی معنوی راهکاری مناسب برای کاهش تنیدگی و افزایش بهزیستی نوجوانان است.

کد	عنوان پژوهشگر	سال	عنوان پژوهش	یافته‌های پژوهش
۲۳	پاندای	۲۰۱۴	معنویت در محل کار و هوش معنوی - الگوی جدیدی برای نیروی کار موثرتر در یک سازمان	هوش معنوی باعث بهبود عملکرد کارکنان می‌گردد
۲۴	سینگه و سنها	۲۰۱۳	تأثیر هوش معنوی بر کیفیت زندگی	هوش معنوی کیفیت زندگی را افزایش می‌دهد و با آن در ارتباط است
۲۵	گروسمان	۲۰۱۳	آموزش هوش معنوی به عنوان یک مداخله: شواهدی از مداخله و مزایای پیگیری ۳ ساله در بهزیستی	هوش معنوی باعث کاهش استرس شغلی در افراد شده است
۲۶	سفتون	۲۰۱۳	آموزش هوش معنوی در مورد علائم استرس شغلی در زنان کارمند: نتایج یک کارآزمایی بالینی تصادفی	هوش معنوی باعث افزایش کارآمدی و کاهش استرس در افراد شده است
۲۷	کایر و همکاران	۲۰۱۳	تأثیر هوش معنوی، هوش هیجانی، مالکیت روانشناختی و فرسودگی شغلی بر رفتار مراقبتی پرستاران: یک مطالعه مقطعی	هوش معنوی بر هوش هیجانی و مالکیت روانشناختی و فرسودگی شغلی افراد اثر گذار است.
۲۸	موننگری	۲۰۱۳	روحیه ما، خود ما: روابط بین هوش معنوی، خود شفقت و رضایت از زندگی	هوش معنوی خود شفقت ورزی و خودلوسوزی و رضایت از زندگی را در افراد نشان داده است
۲۹	رابرت	۲۰۱۳	مهارت‌های مقابله با رهبری: رهبر روحانی هوش معنوی در محل کار	هوش معنوی با تعاملات کارکنان، تعهد سازمانی، انگیزه بهبود عملکرد و سطح عملکرد ارتباط دارد
۳۰	رانی	۲۰۱۳	تأثیر هوش معنوی بر عملکرد کار: مطالعات موردی در بیمارستان‌های دولتی سواحل شرقی مالزی	هوش معنوی باعث بهبود و افزایش کارایی پرستاران شده است.
۳۱	زهید	۲۰۱۳	مطالعه هوش معنوی و معلمان دانشجو	در هوش معنوی بین سطح تحصیلات و جنسیت تفاوت وجود دارد
۳۲	کوک	۲۰۱۳	تولید معنای شخصی به عنوان مؤلفه‌ای از هوش معنوی. ادامه پنجمین دوسالانه	هوش معنوی یک از اصول پیشگیری از اعتیاد مطرح است
۳۳	ویلز و همکاران	۲۰۱۳	اثرات میانجی دینداری برای استفاده از مواد در نوجوان	هوش معنوی یکی از مؤلفه‌های پیشگیری در اعتیاد است
۳۴	لازارشو	۲۰۱۲	مطالعه هوش معنوی و انگیزه پیشرفت در دانش آموز دبیرستان	امیدواری به یاری خداوند در شرایط مشکل زا، بهره مندی از حمایت‌های اجتماعی و معنوی، احساس تعلق داشتن به منبعی والا و رسیدن به انصاف در اخلاق می‌تواند افراد را در مواجهه با مصائب و مشکلات تحصیلی و فشار یاری رساند و انگیزه‌ای تحصیلی و انگیزه پیشرفت را بهبود بخشد

کد	عنوان پژوهشگر	سال	عنوان پژوهش	یافته‌های پژوهش
۳۵	سود و همکاران	۲۰۱۲	رابطه بین ویژگیهای شخصیتی، هوش معنوی و دانشجویان بهزیستی در دانشگاه	بین هوش معنوی و ویژگیهای شخصیتی، خوشایندی و گشودگی به تجربه رابطه وجود دارد
۳۶	یانکر و همکاران	۲۰۱۲	رابطه معنویت و دینداری بر نتایج روانشناختی در نوجوانان و بزرگسالان در حال ظهور: یک بررسی فرا تحلیلی	هوش معنوی با رضایت از زندگی در ابعاد مختلف آن اعم از زناشویی، اجتماعی و شغلی ارتباط مثبت و بر پیامدهای روانشناختی اثر مطلوبی دارد.
۳۷	زنگ	۲۰۱۱	ارتباط مشارکت مذهبی با مرگ و میر در میان بزرگسالان چینی	هوش معنوی با کاهش اضطراب مرگ در ارتباط است
۳۸	لویس و همکاران	۲۰۱۱	رابطه بین هوش و چندین حوزه اعتقادی مذهبی: شواهدی از یک نمونه بزرگسال بزرگ آمریکایی	بین هوش معنوی و هوش کلی رابطه وجود دارد
۳۹	بگتاسوز	۲۰۱۱	کیفیت زندگی کاری: مروری بر ادبیات	هوش معنوی با پرورش تواناییهای تعاملی افراد در ارتباط است
۴۰	کینگ	۲۰۰۹	یک مدل مناسب و اندازه گیری شده از خود گزارشی معنوی، دانشگاه ترنت، پیتربورو، کانادا	هوش معنوی با کاهش مشکلات خلقی در ارتباط است افسردگی، پرخاشگری، خصومت، اضطراب، خودفریبی را کاهش می‌دهد
۴۱	وان ریجن	۲۰۰۸	خوشبختی و دین: دیدگاه فرقه‌ای	هوش معنوی باعث افزایش هدفمندی زندگی می‌شود
۴۲	کانادا	۲۰۰۸	مدل ۳ عاملی برای FACIT-Sp	هوش معنوی با راهبردهای شناختی مقابله مثبت در برابر حوادث زندگی ارتباط دارد
۴۳	جاش	۲۰۰۸	بررسی تواناییهای معنوی و هوش هیجانی کارآموزان معلم در رابطه با جنسیت آنها و برخی از عوامل تربیتی اجتماعی	هوش معنوی با موفقیت تحصیلی افراد در ارتباط است
۴۴	شائلون	۲۰۰۷	نقش واسطه دلبستگی خدا بین دینداری و معنویت و سازگاری روانشناختی در بزرگسالان جوان	هوش معنوی با نظم، قانونمندی، بهزیستی جسمانی و روانی در ارتباط است
۴۵	مارتینز و همکاران	۲۰۰۷	مداخلات معنوی در روان درمانی: ارزیابی‌های مراجعان بسیار مذهبی	بین هوش معنوی و خودکارآمدی عمومی افراد ارتباط وجود دارد
۴۶	دلگادو	۲۰۰۷	احساس انسجام، معنویت، استرس و کیفیت زندگی در بیماری‌های مزمن.	هوش معنوی یا رضایتمندی و سعادتمندی در ارتباط است
۴۷	تریسی	۲۰۰۶	رابطه هوش معنویت با نقش‌های شغلی و خانوادگی و رضایت از زندگی	هوش معنوی با رضایت زناشویی در ارتباط است
۴۸	فلدمن	۲۰۰۵	امید و زندگی معنادار: ارتباطات نظری و تجربی بین تفکر هدفمند و معنای زندگی	هوش معنوی یکپارچه سازی شخصیت، انسجام بین باورها و رفتار را تبیین می‌کند

کد	عنوان پژوهشگر	سال	عنوان پژوهش	یافته‌های پژوهش
۴۹	کاستا	۲۰۰۵	تغییر ذهن، پنج عامل بزرگ	هوش معنوی ویژگی‌های شخصیت، صفات شخصیت، مهربانی، احساس مسولیت، ذهن باز، خلاقیت را پیش بینی می‌کند
۵۰	دافیا و همکاران	۲۰۰۵	رابطه معنویت، دین داری و سازگاری شغلی	بین هوش معنوی و انجام امور مذهبی برای حل مشکلات ارتباط وجود دارد
۵۱	صبا و اصل فتاحی	۱۳۹۶	تأثیر آموزش هوش معنوی با تاکید بر آموزه‌های قرآنی، بر واکنش به استرس تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان پسر دوره متوسطه شهرستان شبستر	نتایج پژوهش نشان داد که آموزش هوش معنوی بر واکنش به استرس تحصیلی دانش آموزان مؤثر می‌باشد. همچنین آموزش هوش معنوی بر خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان نیز مؤثر می‌باشد.
۵۲	جعفری هرندی، ستایشی اظهري	۱۳۹۷	تأثیر آموزش هوش معنوی اسلامی در کاهش اهمال کاری تحصیلی دانش آموزان	نتایج حکایت از اثربخشی معنادار آموزش هوش معنوی، بر کاهش اهمال کاری و اهمال کاری عمدی داشت.
۵۳	توان و همکاران	۱۳۹۸	رابطه هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک	بین هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی یک همبستگی مثبت و معنادار وجود داشت.
۵۴	کریمی و همکاران	۱۳۹۷	اثر هوش هیجانی، هوش معنوی و سلامت روان بر کاهش فرسودگی تحصیلی و افزایش عملکرد تحصیلی دانشجویان کشاورزی	یافته‌های تحلیل مسیر نشان دادند که متغیرهای مستقل توانستند، ۶۹/۳ درصد از تغییرهای واریانس عملکرد تحصیلی، ۴۲/۳ درصد از تغییرهای واریانس فرسودگی تحصیلی و ۳۰/۳ درصد از تغییرهای واریانس سلامت روان را پیش‌بینی کنند.
۵۵	معاضدیان و باقری	۱۳۹۵	آموزش هوش معنوی بر سازگاری‌های خانوادگی، عاطفی، اجتماعی و جسمانی در بیماران مبتلا به سرطان پستان	یافته‌ها نشان داد که آموزش هوش معنوی منجر به افزایش سازگاری خانوادگی، عاطفی و اجتماعی و نه جسمانی در شرکت‌کننده‌های گروه آزمایش شده است
۵۶	شیخ نژاد و همکاران	۱۳۹۷	رابطه سبک‌های هویت و هوش معنوی با طلاق عاطفی در دانشجویان متأهل	بین هوش معنوی (۰/۱۸۱) با طلاق عاطفی همبستگی وجود دارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش بینی طلاق عاطفی براساس سبک‌های هویت و هوش معنوی، معنادار بود.
۵۷	کمالجو و همکاران	۱۳۹۵	مدل علی تأثیرات هوش معنوی و اخلاقی بر روابط فرازناشویی با واسطه‌های شبکه‌های مجازی و رضایت زناشویی	نتایج نشان داد که هوش معنوی اثر مستقیم و معنی‌داری هم بر رضایت زناشویی و هم روابط فرازناشویی دارد.
۵۸	تیزرو طولی و همکار	۱۳۹۸	تأثیر آموزش هوش معنوی بر سازگاری و مسئولیت پذیری و قانون مندی دانش آموزان پسر ۱۴-۱۶ ساله	آموزش هوش معنوی موجب افزایش سازگاری، مسئولیت پذیری و قانونمندی دانش آموزان شد

کد	عنوان پژوهشگر	سال	عنوان پژوهش	یافته‌های پژوهش
۵۹	میرمحمودی و همکار	۱۳۹۶	هوش معنوی و نشاط اجتماعی: نقش میانجی خودشکوفایی	تحلیل مسیر نشان داد که هوش معنوی و خودشکوفایی بانشاط اجتماعی رابطه مثبت دارند
۶۰	هروی کریموی و همکار	۱۳۹۳	ارتباط بین هوش معنوی و سلامت عمومی دانشجویان پرستاری شهر تهران ۱۳۹۱	بین هوش معنوی و سلامت عمومی رابطه معنادار و مثبتی وجود داشت
۶۱	میری و همکار	۱۳۹۴	ارتباط هوش معنوی پرستاران با کیفیت مراقبت پرستاری از دید پرستاران و بیماران	بین هوش معنوی و کیفیت مراقبت‌های پرستاری همبستگی مثبت خطی معنی‌دار وجود داشت
۶۲	حمید و همکار	۱۳۹۶	پیش‌بینی کیفیت زندگی و میزان فعالیت روزمره بیماران پیوند کلیه شهر اهواز براساس هوش معنوی، منبع کنترل سلامت و شیوه‌های مقابله با استرس	هوش معنوی، منبع کنترل سلامت و شیوه مقابله بااسترس به صورت ترکیب خطی از متغیرهای پیش‌بین با کیفیت زندگی و همبستگی چندگانه معنی داری دارد
۶۳	عسکری و همکار	۱۳۹۸	رابطه هوش معنوی، استرس ادراک‌شده وانعطاف‌پذیری کنشی با بهزیستی روان‌شناختی سالمندان	هوش معنوی و انعطاف‌پذیری کنشی رابطه مثبت و معنی دارد
۶۴	معلمی	۱۳۹۸	بررسی رابطه‌ی سلامت روان، هوش معنوی و افکار ناکارآمد در دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان	بین هوش معنوی و افکار ناکارآمد و بین سلامت روان و افکار ناکارآمد نیز همبستگی منفی معنی‌دار وجود دارد
۶۵	محمودی راد و باقریان	۱۳۹۴	تأثیر آموزش هوش معنوی بر استرس شغلی پرستاران	ر اساس یافته‌های پژوهش آموزش هوش معنوی توانسته است استرس شغلی را کاهش دهد
۶۶	طاهری لاری و همکار	۱۳۹۳	بررسی رابطه هوش معنوی و فرسودگی شغلی کارکنان بیمارستان امام رضا (ع) مشهد	بین هوش معنوی و فرسودگی شغلی کارکنان شاغل در بیمارستان امام رضا (ع) ارتباط منفی و معناداری وجود داشت
۶۷	واحدی	۱۳۹۹	شناسایی تأثیر هوش معنوی بر سکون زندگی در مسیر پیشرفت شغلی سرمایه انسانی با نقش تعدیلگری جو سازمانی در دانشگاه پیام نور استان آذربایجانشرقی	جوسازمانی رابطه بین هوش معنوی و سکون‌زدگی در مسیر پیشرفت شغلی را تعدیل می‌نماید و ضریب آن منفی است
۶۸	مصطفائی و اشرفی	۱۳۹۸	بررسی رابطه کیفیت زندگی و هوش معنوی با افکار خودکشی در بین سربازان (مطالعه موردی شهرستان سردشت)	همچنین هوش معنوی و مؤلفه‌های آن (خودآگاهی متعالی، تجربیات معنوی، شکیبایی و بخشش) نیز با افکار خودکشی رابطه معکوس معنادار دارند
۶۹	محمدی و همکار	۱۳۹۳	بررسی اثر آموزش هوش معنوی بر سلامت روان دانش آموزان پسر دبیرستانی	با توجه به نتایج این پژوهش، می‌توان مداخله‌ی هوش معنوی را برای ارتقای سلامت روان به کار برد.
۷۰	مجیدی و مرادی	۱۳۹۷	بررسی تأثیر آموزش مؤلفه‌های هوش معنوی بر میزان اضطراب مرگ در سالمندان	آموزش مؤلفه‌های هوش معنوی باعث کاهش اضطراب مرگ سالمندان می‌شود.

روش

پژوهش از نظر هدف کاربردی رویکرد آن کیفی و از نوع سنتز پژوهی تجمعی است. راهبرد مورد استفاده فراترکیب است که با انجام تحلیل محتوای استقرایی و سپس فراترکیب از تحلیل‌های انجام شده همراه است. سنتز پژوهی گاهی معادل با فراتحلیل کیفی به کار می‌رود، در این حالت سنتز پژوهی ترکیب مشخصه‌های خاصی از ادبیات تحقیق است. هدف سنتز پژوهی این است که تحقیقات تجربی را به منظور خلق تعمیم‌ها ترکیب کند. فراترکیب برای یکپارچه سازی چندین پژوهش به منظور ایجاد نتایج جامع و تفسیری شکل می‌گیرد (نیه و همکاران، 2016). در مطالعه‌ی کیفی رویکرد جستجو و گزینش مقاله‌ها به هدف علمی و میدان دید محققین و سؤال‌های پژوهش وابسته است. بر این اساس نمونه‌گیری تحقیق حاضر مبتنی بر هدف بود. به زعم زیمر فراترکیب نوعی پژوهش کیفی است که اطلاعات و نتایج به دست آمده از مطالعات کیفی دیگر را با موضوع مشابه بررسی می‌کند (زیمر، 2006). مراحل فراترکیب عبارت است از: مشخص شدن سؤال پژوهش، بررسی نظامند متون، جست‌جو و انتخاب مقالات مناسب، استخراج اطلاعات مقاله، تجزیه و تحلیل یافته‌های داده‌های کیفی، کنترل کیفیت و ارائه یافته‌ها.

در مرحله مشخص شدن پرسش پژوهش بر اساس رویکرد و منطق پژوهش سؤال تحقیق این است همبسته‌های هوش معنوی در شواهد تجربی خارجی کدام هستند؟ در مرحله بررسی نظامند متون منابع مورد نظر از طریق پایگاه‌های اطلاعات کنفرانس‌ها، موتورهای جستجو بهره برده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه پژوهش‌های در دست در حوزه هوش معنوی است که از طریق گوگل اسکولار^۱، ساینس دایرکت^۲، اسپرینگر^۳، اریک^۴، اسکوپس^۵ و غیره بود. در جدول ۲ برخی از معیارهای ورود داده‌ها و مقالات گزارش شده است. همچنین در جدول ۳ کلید واژه‌های استفاده شده جهت بررسی مقالات آورده شده است.

-
1. Google Scholar
 2. Science Direct
 3. springer
 4. ERIC
 5. s copus

جدول ۲. معیارهای ورود داده‌ها و مقالات به پژوهش

عنوان معیار		معیار پذیرش		معیار عدم پذیرش	
زبان پژوهش		انگلیسی _ فارسی		-----	
زمان انجام		مقالات داخلی	مقالات خارجی	مقالات داخلی	مقالات خارجی
		۱۳۹۰-۱۴۰۰	۲۰۲۰-۲۰۰۵	قبل از ۱۳۹۰	قبل از ۲۰۰۵
روش تحقیق		کیفی / کمی		-----	
حوزه مورد مطالعه		هوش معنوی		غیر از هوش معنوی	
شرایط مورد مطالعه		همبسته‌های هوش معنوی		غیر از همبسته‌ها در مطالعات	
نوع مطالعه		مقالات چاپ شده در منابع معتبر		نظرات شخصی و مقالات نامعتبر	

جدول ۳. کلید واژه‌های جست جو

کلید واژه‌های جست جو برای یافتن داده‌ها و مقالات معتبر
هوش معنوی، معنویت، آموزش هوش معنوی، تأثیر هوش معنوی، روابط هوش معنوی، مدل هوش معنوی، نقش هوش معنوی، معنویت درمانی

در مرحله جست جو و انتخاب مقالات مناسب جهت یافتن مقالات آیت‌های گوناگونی مانند عنوان، چکیده، محتوا، دسترسی و کیفیت پژوهش ارزیابی شده است. فراوانی و نتایج ارزیابی در جدول ۴ قابل مشاهده است.

جدول ۴. فراوانی داده‌ها و مقاله‌ها وارد شده به پژوهش پس از داوری

تعداد کل مقالات نهایی	مقالات رد شده از نظر اطلاعات نویسنده	مقالات رد شده از نظر عنوان	مقالات رد شده از نظر محتوا	مقالات رد شده از نظر چکیده	بررسی کلی محتوای مقاله	بررسی چکیده	تعداد مقالات یافت شده
۷۰	۴	۵۰	۲۶	۲۰	۹۶	۱۲۰	۱۷۰

در مرحله استخراج اطلاعات مقالات نام پژوهشگران، عنوان پژوهش، سال انتشار، یافته‌های تحقیق و غیره استخراج شده که در جدول شماره ۱ که پژوهش‌های منتخب در آن آورده شده قابل رویت است.

یافته‌ها

در تحلیل داده‌های کیفی مستخرج از مقالات، ۸ مقوله و ۸ مفهوم و ۱۰۹ کد استخراج شد که مفاهیم بنا بر ارتباط مفهومی و معنایی ذیل مقوله‌های زیر دسته بندی شده‌اند. موارد در جدول شماره ۵ قابل مشاهده است.

جدول ۵. سطوح تحلیلی استخراج شده از همبسته‌های هوش معنوی در شواهد تجربی

منبع	واحد تحلیل	واحد تحلیل	واحد تحلیل
ارجاع	کد	مفهوم	مقوله
	انگیزه تحصیلی		
	راهبردهای شناختی		
	خود تحقق بخشی		
	کسب دانش		
	سازگاری تحصیلی		
	موفقیت تحصیلی		
	خود کارآمدی تحصیلی		
۱۷، ۱۰، ۵، ۴	خود تنظیمی تحصیلی		همبسته‌های آموزشی
۱۴، ۳۴، ۴۳	تحمل فشار تحصیلی	مؤلفه‌های تربیتی	
۵۴، ۵۳، ۵۲، ۵۱، ۴۲	واکنش به استرس تحصیلی		
	کاهش اهمال کاری تحصیلی		
	پیشگیری از مشکلات تحصیلی		
	اشتیاق تحصیلی		
	سرزندگی تحصیلی		
	کاهش فرسودگی تحصیلی		
	کاهش اضطراب امتحان		
	راهبردهای یادگیری		
	بهبود روابط خانوادگی		
	تعامل بین اعضا خانواده		
	رضایت زناشویی		
	تقویت نقش خانوادگی		
۵۷، ۵۶، ۵۵، ۴۷، ۳۶، ۶	رضایت از زندگی	مؤلفه‌های بین شخصی	همبسته‌های خانوادگی
	بهبود عملکرد خانواده		
	انسجام خانواده		
	کاهش طلاق عاطفی		
	کاهش روابط فرازناشویی		

منبع	واحد تحلیل	واحد تحلیل	واحد تحلیل
ارجاع	کد	مفهوم	مقوله
	تاب آوری زنان سرپرست خانوار		
	ویژگی‌های شخصیتی		
	خوشایندی		
	گشودگی به تجربه		
	خود دلسوزی		
	یکپارچگی شخصیتی		
	انسجام بین باور و رفتار		
۴۸، ۷، ۴۴، ۳۵	صفات شخصیت	مؤلفه‌های	همبسته‌های
۵۸، ۴۱، ۴۹	مهربانی	شخصیتی	فردی
	نظم پذیری		
	مسئولیت پذیری		
	ذهن باز		
	هدفمندی		
	خلاقیت		
	قانون مندی		
	سازگاری		
	داشتن هدف اجتماعی		
	ارتباط بهتر با دیگران		
	تقویت روابط اجتماعی		
	صلاحیت اجتماعی		
۳۴، ۱۲، ۱۱، ۴، ۱	حمایت اجتماعی	مؤلفه‌های	همبسته‌های
۵۹، ۳۹، ۳۶،	رضایت اجتماعی	اجتماعی	جامعه شناختی
	توانایی‌های تعاملی		
	نشاط اجتماعی		
	سرمایه اجتماعی		
	مطلوبیت اجتماعی		
	سلامت سالمندان		
	بهبودی جسمانی		
۶۱، ۶۰، ۴۴، ۴۶، ۱۳	رضایت مندی بیماران مزمن	مؤلفه‌های سلامت	همبسته‌های
۶۲	سلامت عمومی		جسمانی
	کیفیت مراقبت پرستاری		
	کیفیت زندگی بیماران		

منبع ارجاع	واحد تحلیل کد	واحد تحلیل مفهوم	واحد تحلیل مقوله
	شکوفایی		
	سلامت روانشناختی		
	تاب آوری		
	سلامت روحی		
	تعالی خویشتن		
	هوش هیجانی		
	توانمند سازی روانشناختی		
،۲۷ ،۱۴ ،۸ ،۳۵ ،۵ ،۲ ،۱	مهارت مقابله		
،۱۸ ،۱۶ ،۱۵ ،۱۱ ،۱۰	شادکامی	مؤلفه‌های	همبسته‌های
،۳۸ ،۳۷ ،۳۴ ،۲۸ ،۲۰	تصمیم‌گیری	روانشناختی	روانی
۶۴ ،۶۳	بهزیستی روانشناختی		
	مالکیت روانشناختی		
	شفقت ورزی		
	تحمل فشار		
	هوش کلی		
	سرسختی روانشناختی		
	انعطاف‌پذیری کنشی		
	کاهش افکار ناکارآمد		
	تعهد کاری		
	خلاقیت		
	تصمیم‌گیری		
	توانمند سازی		
	صلاحیت رهبری		
	حل مسله		
،۲۱ ،۱۶ ،۱۲ ،۱۰ ،۱۶ ،۹	پویایی	مؤلفه‌های	همبسته‌های
،۲۹ ،۲۶ ،۳۰ ،۲۳ ،۱۹	رشد اصول اخلاقی	کارکردی -	شغلی
۶۷ ،۶۶ ،۶۵	بهبود عملکرد	سازمانی	
	کارآمدی		
	تعاملات کارکنان		
	سطح عملکرد		
	انگیزه بهبود عملکرد		
	کاهش استرس شغلی		
	فرسودگی شغلی		

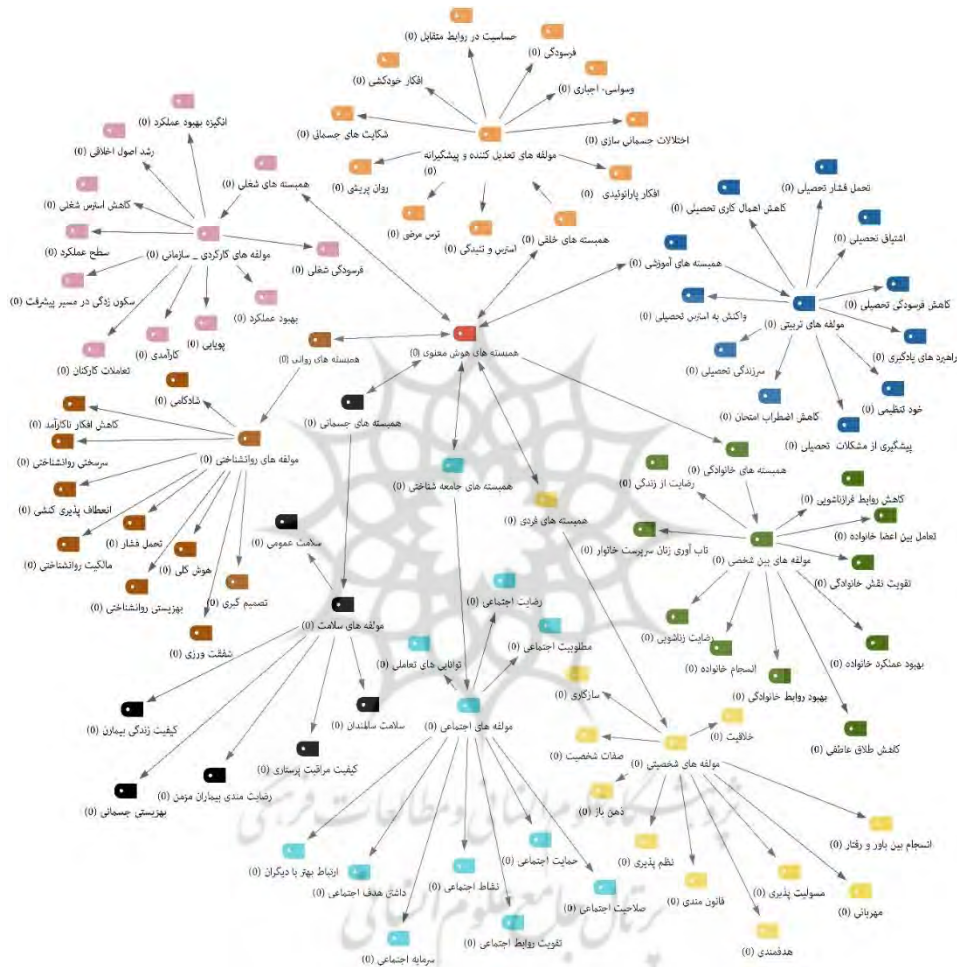
منبع	واحد تحلیل	واحد تحلیل	واحد تحلیل
ارجاع	کد	مفهوم	مقوله
	سکون زدگی در مسیر پیشرفت		
	افسردگی		
	اضطراب		
	پرخاشگری		
	خصوصیت		
	خود فریبی		
	اضطراب مرگ		
۳۲، ۳۳، ۳۶، ۳۷، ۳، ۴۰	اعتیاد		
۲۲، ۲۶، ۲۵، ۱۸، ۲۷	فرسودگی	مؤلفه‌های تعدیل	همبسته‌های
۷۰، ۶۹، ۶۸	استرس و تنیدگی	کننده و پیشگیرانه	خلقی
	اختلالات جسمانی سازی		
	افکار خودکشی		
	حساسیت در روابط متقابل		
	شکایت‌های جسمانی		
	وسواسی - اجباری		
	ترس مرضی		
	افکار پارانوئیدی		
	روان پریشی		

طبق یافته‌های به دست آمده از تجزیه و تحلیل داد های کیفی همبسته‌های آموزشی، همبسته‌های خانوادگی، همبسته‌های فردی، همبسته‌های جامعه شناختی، همبسته‌های روانی، همبسته‌های شغلی، همبسته‌های خلقی و همبسته‌های جسمانی مهم ترین مقولات به دست آمده در این تحقیق هستند.

شاخص کاپا جهت حفظ کنترل کیفیت داد ها: شاخص کاپا زمانی که دو رتبه دهنده پاسخ را رتبه دهی می کنند و قصد ارزیابی توافق دو رتبه دهنده را دارد مورد تحلیل و استفاده قرار می گیرد. میزان شاخص کاپا بین صفر تا یک می باشد و هر مقدار میزان این شاخص به عدد ۱ نزدیک تر باشد نشان دهنده مطلوبیت و میزان توافق بین رتبه دهندگان می باشد. ضریب کاپای به دست آمده در این تحقیق ۰/۸۱۱ می باشد که از مقدار قابل قبول برای اعلام توافق (۰/۶) بالاتر است. بنا بر این نتیجه فرضیه استقلال داشتن کدهای به دست آمده رد می شود و کدهای به دست آمده از پایایی برخوردار می باشد.

ارائه یافته در قالب مدل سازی کیفی: در مرحله آخر این تحقیق یافته‌های به دست آمده از مراحل پیموده شده در قالب یک مدل ارائه می‌شود این مدل در شکل ۱ قابل مشاهده است.

شکل ۱. مدل نهایی همبسته‌های هوش معنوی

مدل ارائه شده بیانگر وجود ارتباط بین هوش معنوی و حوزه‌های مختلف زندگی فرد است. در مورد مقوله همبسته‌های آموزشی ارائه شده در مدل کدهای استخراجی از مفهوم مؤلفه‌های تربیتی قابل رویت است. این کدها شامل انگیزه تحصیلی، راهبردهای شناختی، خود تحقق بخشی، کسب دانش، سازگاری تحصیلی، موفقیت تحصیلی، خود کارآمدی،

خود تنظیمی، تحمل فشار تحصیلی و... است. این یافته‌ها نشان دهنده این است محیط تعلیم و تربیت وابسته به عوامل درونی و بیرونی برای رسیدن به نتایج ارزنده خود است که یکی از عوامل درونی هوش و به معنای اخص آن هوش معنوی است. هوش معنوی با ایجاد قابلیت‌ها و در اختیار گذاشتن منابع معنوی برای تصمیم‌گیری، تفکر، معنا بخشی و هدف‌گزینی و می‌تواند افراد را در محیط‌های تحصیلی یاری رساند و آنها را در حل مسائل زندگی آموزشی و واقعی خود کمک می‌کند. این مهم بانگر این است که باید از ظرفیت‌های این هوش در تحقیقات و برنامه‌ریزی‌های بیشتر استفاده کرد. در مورد مقوله همبسته‌های خانوادگی طبق یافته‌ها می‌تواند از مفهوم مؤلفه‌های بین شخصی کدهای روابط خانوادگی، تعامل بین اعضا خانواده، رضایت زناشویی، نقش خانوادگی، رضایت از زندگی و... را استخراج کرد. از روابط بین کدها، مؤلفه و مقوله این بخش می‌توان چنین تفسیر کرد که خانواده به عنوان مهم‌ترین مرکز تربیتی در شکل‌گیری شخصیت، باورها، ارزش‌ها و اهداف و... در افراد است. خانواده مدل و الگوی است که نظام‌های ارتباطی افراد را شکل می‌دهد و به هر مقدار این نظام مبتنی بر تقدس، معنا بخشی و معنویت باشد کارکرد افراد در رضایت از هم‌زیستی مشترک بین آنها افزایش پیدا می‌کند. هوش معنوی در این مقوله به عنوان چتری که ایمان، باورها و سازگاری افراد را تحت پوشش خود قرار می‌دهد به عنوان یک راهبرد برای درک هستی، توجه به درون هستی خود و جهان و تعادل می‌تواند تعاملات و حل اثربخش تعارضات را افزایش دهد. در مورد همبسته‌های فردی از زیر مفهوم مؤلفه‌های شخصیتی کدهای ویژگی‌های شخصیتی، خوشایندی، گشودگی به تجربی، خود دلسوزی یکپارچگی شخصیتی، انسجام بین باور و رفتار، صفات شخصیت، مهربانی، نظم و مسولیت‌پذیری، ذهن باز، هدفمندی و خلاقیت و... قابل استخراج است. مدل‌های ارائه شده در مبانی نظری و یافته‌های تحقیق این را نشان می‌دهد که افراد دارای هوش معنوی دارای ویژگی‌های مانند انعطاف‌پذیری، دلسوزی، مسولیت‌پذیری، مقابل‌بهرتر با مشکلات و... می‌باشند. این نشان دهنده این است که هوش معنوی بسترهای مناسب برای هماهنگی بین نگرش و کنش را با توجه به خصیصه‌های خود برای فرد ایجاد می‌کند که این به نوبه خود خلاقیت، حل‌مسله و تصمیم‌گیری را برای فرد آسان کرده و انسجام شخصیت فرد را نتیجه می‌دهد. در مورد همبسته‌های جامعه‌شناختی از مفهوم مؤلفه‌های اجتماعی کدهای داشتن هدف اجتماعی، ارتباط بهتر با دیگران، تقویت روابط اجتماعی صلاحیت اجتماعی، حمایت اجتماعی،

رضایت اجتماعی توانایی‌های تعاملی و... قابل استخراج و رویت است داشتن سازگاری و روابط اجتماعی مؤثر وابسته به عامل‌های مختلف زیستی، روانی و موقعیتی است در بررسی ابعاد مؤلفه‌های اجتماعی و توجه روان به این حوزه نمی‌توان نقش هوش معنوی را از یاد برد. هوش معنوی با هماهنگی بین پدیده‌های اطراف به عنوان یک کل منسجم از هستی به یکپارچگی درونی و بیرونی فرد کمک شایانی می‌کند؛ که روابط اجتماعی و تحقق هویت اجتماعی انسان از این امر خارج نیست. از دیگر یافته‌های استخراج شده در این پژوهش و مدل ارائه شده همبسته‌های جسمانی که موارد ذکر شده مانند سلامت عمومی و بهزیستی جسمانی نشان می‌دهد که هوش معنوی با تأثیر گاری بر ابعاد رفتاری باعث می‌شود فرد نسبت به مسائل سلامت جسمانی خود با تأمل بیشتری برخورد کرده و از این طریق هوشیاری و آگاهی را در این زمینه برای فرد ارتقا می‌دهد. همبسته‌های روانی در مدل ارائه شده در محور مؤلفه‌های روانشناختی شامل کدهای شکوفایی سلامت روانشناختی، تاب آوری، سلامت روحی، تعالی خویشتن، هوش هیجانی، توانمند سازی روانشناختی، مهارت مقابله، شادکامی، تصمیم‌گیری بهزیستی روانشناختی، مالکیت روانشناختی، شفقت ورزی، تحمل فشار و هوش کلی و... است. هوش معنوی با فراهم کردن باز شکل دهی و بستر سازی مجدد ادراکات افراد منجر به دگرگونی معنای اتفاقات و موقعیت‌های زندگی می‌گردد. با ایجاد این توانمندی در ساختار روانشناختی افراد شکل مواجهه آنها با مسائل تغییر پیدا خواهد کرد و آنها روش‌های مقابله مثبت، راهبردهای اثربخش و تعالی خویش را در این موقعیت‌ها برمیگزینند که این به نوبه خود بهزیستی روانشناختی را محقق می‌کند. در مورد همبسته‌های شغلی مؤلفه مؤلفه کارکردی - سازمانی استخراج شد که شامل کدهای آن تعهد کاری، خلاقیت، تصمیم‌گیری، توانمند سازی، صلاحیت رهبری، حل مسئله پویایی، رشد اصول اخلاقی، بهبود عملکرد، کارآمدی، تعاملات کارکنان، سطح عملکرد، انگیزه بهبود عملکرد و... است. نگرش فرد در سازمان و شغل بسته به قضاوت و ها و ارزیابی او در مورد شغل و مؤلفه‌های دیگر مانند اهداف گروهی، مسولیت‌پذیری و... شکل می‌گیرد. به هر مقدر فرد توانایی نگرش با استفاده از هوش معنوی را در خود شکل دهد میزان رضایت و عملکرد در حرفه خود نیز افزایش پیدا می‌کند؛ زیرا معنا بخشی به اتفاقات و تعالی از مؤلفه‌های هوش معنوی است و فرد با هماهنگی با ذات هستی رشد خود را منشأ رشد در ابعاد دیگر هستی می‌بیند. در مورد همبسته‌های خلقی مؤلفه‌های پیشگیرانه و تعدیل استخراج و کدهای آن

افسردگی، اضطراب، پرخاشگری، خصومت، خود فریبی، اضطراب مرگ، اعتیاد فرسودگی، استرس و تنیدگی و... است. با آموزش و مداخله‌های مبتنی بر هوش معنوی نگرش فرد نسبت به غایت این جهان، موقعیت او در هستی و درک یک منشأ الهام بخش و نیرومند جهت یاری کردن او در مشکلات تقویت می‌شود. به ازای افزایش و خلق چنین معانی مانند (یافتن معنا برای زندگی) در فرد شدت علایم و اختلالات کاهش پیدا می‌کند و این باعث افزایش شادکامی و به عنوان یک نیروی پیشگیرانه برای در امان ماندن از آسیب‌های روانی و رفتاری است. آخرین همبسته در مدل ارائه شده مربوط به مؤلفه‌های سلامت ذیل مقوله جسمانی است کدهای استخراج شده عبارت است از سلامت سالمندان، بهزیستی جسمانی، رضایت مندی بیماران مزمن. نتایج مدل‌ها، شواهد تجربی و یافته تحقیق بیانگر آن است افرادی هوش معنوی و ابعاد معنویت خود را افزایش می‌دهند می‌توانند به طور موثرتری با بیماری خود سازگار و همراه شوند و فرایند بیماری و مراحل بیماری خود را با شرایط بهتری بگذارند. فرایند انطباق پذیری این افراد با شرایط بحران سلامتی با توجه به مؤلفه‌های تقدس، معنا و هماهنگی با ذات هستی انجام می‌پذیرد. در افراد فاقد بیماری نیز با تغییر نگرش فرد نسبت به خود تلاش او برای مراقبت از خود به عنوان یک ارزش افزایش می‌یابد که این خود منجر به بهزیستی و سلامتی جسمانی می‌گردد.

بحث و نتیجه گیری

هدف از انجام این پژوهش تبیین مدل کیفی همبسته‌های هوش معنوی مبتنی بر شواهد تجربی خارجی بود نتایج نشان داد همبسته‌های آموزشی، همبسته‌های خانوادگی، همبسته‌های فردی، همبسته‌های جامعه شناختی، همبسته‌های روانی، همبسته‌های شغلی، همبسته‌های خلقی، همبسته‌های جسمانی یافته‌های مرتبط با هوش معنوی در شواهد تجربی خارجی است. این نتایج در حوزه همبسته‌های آموزشی با نتایج پژوهش LeeFong (2019)، McGhee (2017)، Devi (2017)، Joshi (2008) و ... هم راستاست. در دنیای امروز هدف از تحصیل شکل گیری مهارت‌ها، ظرفیت‌ها و تجربه بسترهای بهتر برای کارکرد اثربخش تر در محیط زندگی است. نازل بر این رویکرد موفقیت در این حوزه اهمیت بالایی برای فرد دارد؛ بنابراین موفقیت در آموزش و یادگیری معیار مهمی در استفاده از شرایط آموزشی است. عواملی مثل انگیزه، ارزش‌های و معنویت در تحصیل و کار می‌تواند نقش مهمی در موفقیت افراد داشته باشد. هوش معنوی ظرفیت درک شده‌ای است؛ که به افراد فرصت دستیابی به

دانش و فهم بیشتر را می‌دهد و زمینه را برای رسیدن به کمال و ترقی در زندگی فراهم می‌سازد (Jain, 2006). نتایج در حوزه همبسته‌های خانوادگی با نتایج پژوهش‌های Banerjee (2019)، یانکر و همکاران (2019)، Tracy (2006) هم راستاست. خانواده به عنوان مرکز تربیت و روابط مبتنی بر صمیمیت در افراد نقش بسیار مهمی در حفظ سلامت روانی و تربیتی افراد دارد. یک از مؤلفه‌های های که می‌تواند تعادل را در بستر خانواده حفظ کند هوش معنوی است. هوش معنوی با افزایش تاب آوری و ظرفیت‌های معنا بخشی در افراد رضایت و کیفیت زندگی را در افراد افزایش می‌دهد این مهم در شواهد تجربی ذکر شده نمایان است. در حوزه همبسته‌های فردی نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های Sood و همکاران (2012)، VanRigin (2008)، Feldman (2005)، Costa (2005) هم راستاست. هوش معنوی در کنار بسیاری از هوش‌های کشف شده به دست محققین و دانشمندان ظرفیت بسیاری بالایی در ایجاد سازگاری و انعطاف پذیری روانشناختی دارد و در کنار سایر ویژگی‌ها و صفات شخصیتی در فرد می‌تواند ظرفیت مواجهه با مشکلات، مسولیت پذیری و خلاقیت را رشد دهد و و هم راستایی فکر و رفتار را نتیجه دهد. در حوزه همبسته‌های جامعه شناختی یافته این پژوهش با نتایج پژوهش Saxena and Kadam (2020)، Gaballah (2018) Siswanti و همکاران (2018) هم راستاست. هوش معنوی با ایجاد کردن بسترهای معنایی و تعالی بخشی در فرد باعث بهبود رابطه فرد با دنیا، پیرامون و اطرافیان می‌گردد. این مهم می‌تواند خود را در قالب حمایت‌های اجتماعی، بهبود رابط ف توانایی‌های تعاملاتی، بهبود رابطه در فضای کار و نشان دهد و در فرد رضایت اجتماعی را محقق کند. در حوزه همبسته‌های روانی نتایج یافته‌های این تحقیق با نتایج پژوهش‌های Faberkator (2017)، Ozawa (2017)، Parikh (2015)، Montgomery (2013)، Lewis (2011) هم راستاست. هوش معنوی در کنار سایر ویژگی‌های روانشناختی انسان با سازو کارهای ویژه خود سلامت روانشناختی فرد را تأمین می‌کند. یکی از مواردی که می‌توان به آن اشاره تقدس بخشی به امور و قایع زندگی است که این امر می‌تواند مهارت‌های مقابله، بهزیستی، شفقت و دلسوزی فرد در این ایجاد کرده و تحمل فشار را در فرد افزایش دهد. در حوزه همبسته‌های شغلی یافته‌های تحقیق با یافته‌های Pandey (2014)، Roberts (2013)، Rani (2013) هم راستاست. هوش معنوی با افزایش رشد اصول اخلاقی و اهمیت دادن به معنویت به کارایی و افزایش سطح عملکرد کارکنان منتهی می‌شود. هوش معنوی با ایجاد

تعهد در فرد نسبت به خود، جهان و دیگران باعث تعمیم این تعهد مسولیت در محیط کار شده و انگیزه لازم را برای تعاملات و بالاتر از آن رهبری سازنده مهیا می‌کند. در حوزه همبسته‌های خلقی یافته‌های تحقیق یا نتایج پژوهش Herren (2019)، Grossman (2013)، King (2009)، Zeng (2011) هم راستاست. هوش معنوی با افزایش سرمایه‌های روانشناختی و مهارت آموزی مبتنی بر آموزه‌های معنویت در فرد نگرش جدیدی را نسبت به دریافت و تفسیر مشکلاتی که در افراد مشکلات روانشناختی ایجاد می‌کند به وجود می‌آورد با بهبود تفسیرها و ارزیابی‌ها افراد تنظیم هیجانی صورت گرفته و علایم اختلالات گوناگون کاهش می‌یابد. آخرین یافته در حوزه همبسته‌های جسمانی است این یافته با پژوهش‌های Delgado (2007)، Saad (2018)، Shaalon (2007) هم راستاست. هوش معنوی در راستای افزایش ظرفیت‌های معنوی و روانی فرد جهت بهبود رابطه فرد با خود می‌تواند انگیزه‌های لازم را جهت پرداختن بیشتر به موضوع جسمانی و مراقبت از خود به عنوان یک خدمت‌رسانی افزایش داده و از سوی دیگر با تقدس بخشی به مشکلات ظرفیت تاب آوری فرد در مواجهه با بیماری را افزایش می‌دهد. هم سو با نظریه Emmons (2000) هوش معنوی باعث می‌شود فرد یک رویکرد جدید در زندگی خود پیدا کند که با آن می‌تواند در انجام عملکردهای معمول زندگی با انعطاف بیشتری کنش‌های خود را انجام دهد. همچنین فرد با استفاده از این رویکرد و توانایی می‌تواند چالش‌های گوناگون زندگی را در حوزه‌های متفاوت با موفقیت پشت سر بگذارد. همچنین این هوش می‌تواند فرد را برای ارتقای رفتارهای دارای فضیلت و هنجار شده یاری رساند. هم سو با نظر مارشال (2000) می‌توان اظهار کرد که هوش معنوی با فراهم کردن تفسیرهای مثبت‌تر و معنا دار فرد را در برداشتن محدودیت‌های و رسیدن به شناخت بیشتر از خود یاری رساند و از این طریق بتواند در ابعاد گوناگون زندگی خود شکوفایی و رشد را تجربه کند و در راستایی رسیدن به غایات و اهداف خود تلاش بیشتری کرده و ناکامی کمتری در مواجهه با شکست‌ها از خود نشان دهد. همچنین همسو با مدل King (2008) هوش معنوی قادر است که تسلط فرد را بر ابعاد، قابلیت‌ها و اهداف تقویت کرده و این باعث می‌شود درک بهتری از جایگاه خود در جهان هستی داشته و تفکر نقاد در وی تقویت شود. همچنین هوش معنوی با فراهم کردن ساز و کارهای مخصوص به خود باعث ارتقای حالات هوشیاری در فرد شده و به فرد این توانایی را می‌دهد که با اختیار خود به دایره هوشیاری در سطوح مختلف وارد و خارج شود و حالات

تفکر در خود را ارتقا دهد. همچنین همسو با نظر Sisk (2001) هوش معنوی قادر است تجارب بنیادین و قابلیت‌های بنیادین مانند آگاهی و شناخت از ارزش‌های نهایی و غایی و جست‌جو در مورد معنای آن‌ها را در فرد تقویت کرده و احساس تعالی و آگاهی وسعت یافته را برای فرد به ارمغان آورد که این خود باعث می‌شود تحمل فشارهای زندگی در جنبه‌های متفاوت آن برای فرد آسان‌تر گردد. هم‌چنین بر اساس مدل ارائه شده توسط Amram (2007) هوش معنوی سبب می‌شود فرد در به کارگیری فعالیت‌های متنوع جهت رشد و ارتقای حالات روانشناختی با انگیزه بیشتری اقدامات لازم را انجام داده و پذیرش بیشتری نسبت به مسائل گوناگون از خود نشان دهد. یافته‌های پژوهش نیز موارد ذکر شده را تأیید می‌کند. براساس یافته‌ها تحقیق پیشنهادات زیر مطرح می‌گردد. (۱) توجه به هوش معنوی در قالب دوره‌های توانمندسازی و مداخلات آموزشی برای دانش آموزان و معلمان. (۲) افزایش ارتباط بین مدرسه و خانواده به عنوان نهاد اعتماد ساز و برگزاری دوره‌های مهارت آموزی مبتنی بر معنویت برای خانواده‌ها (۳) آموزش‌های مبتنی بر هوش معنوی از طریق رسانه‌ها برای خانواده‌ها و عموم جامعه (۴) توجه بیشتر درمانگران به هوش معنوی در فرآیند مداخلات روانشناختی برای مراجعان به عنوان یک مدل درمانی اثربخش (۵) توجه ارگان‌های درگیر مسائل آموزش و پرورش در برنامه ریزی‌های اجرایی خود در تولید محتوای آموزشی (۶) توجه سازمان‌های اداری، صنعتی و سازمانی جهت برگزاری دوره‌های ضمن خدمت خود مبتنی بر آموزه‌های هوش معنوی جهت بهبود عملکرد کارکنان.

تعارض منافع:

تعارض منافع ندارم

منابع:

توان، بهمن، قمی، مهین، مسلمی، زهرا، جعفری پورفردوسی، حسن، محمودی، سید عبدالله و مسلمی، اعظم. (۱۳۹۸). رابطه هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۹، ۲۳۹-۲۴۷.

تیزرو طولی، فیروز، موسی زاده، توکل و کاظمی، رضا. (۱۳۹۸). تأثیر آموزش هوش معنوی بر سازگاری و مسئولیت پذیری و قانون مندی دانش آموزان پسر ۱۴-۱۶ ساله. *دوماهنامه علمی پژوهشی سلامت اجتماعی*، ۷(۲)، ۱۴۶-۱۵۵.

جعفری هرندی، رضا و ستایشی اظهري، محمد. (۱۳۹۷). تأثیر آموزش هوش معنوی اسلامی در کاهش اهمال کاری تحصیلی دانش آموزان. *اسلام و پژوهش‌های تربیتی*، ۲۰، ۵۵-۶۸.

حمید، نجمه، خدادوست، فرزانه و مهربابی زاده هنرمند، مهناز. (۱۳۹۶). پیش‌بینی کیفیت زندگی و میزان فعالیت روزمره بیماران پیوند کلیه شهر اهواز براساس هوش معنوی، منبع کنترل سلامت و شیوه‌های مقابله با استرس. *مجله علمی پزشکی جنای شاپور*، ۱۶(۴)، ۴۱۱-۴۲۴.

شیخ نژاد، حسن، صائمی، حسن و اکبری داغی، حمزه. (۱۳۹۷). رابطه سبک‌های هویت و هوش معنوی با طلاق عاطفی در دانشجویان متأهل. *مجله سلامت و مراقبت*، ۲۰(۱)، ۴۸-۵۶.

صبا، بهمن و اصل فتاحی، بهرام. (۱۳۹۶). تأثیر آموزش هوش معنوی با تاکید بر آموزه‌های قرآنی، بر واکنش به استرس تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان پسر دوره متوسطه شهرستان شبستر. *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۲(۳)، ۱۱۷-۱۳۶.

طاهری لاری، مسعود، قمری، محمدرضا، طباطبایی، سیدسعید، نکوئی، مهدی. (۱۳۴۸). بررسی رابطه هوش معنوی و فرسودگی شغلی کارکنان بیمارستان امام رضا (ع) مشهد. *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار*، ۲۱(۵)، ۸۹۴-۹۰۲.

عسگری، مهناز، عسگری، پرویز و سنگانی، علیرضا. (۱۳۹۸). رابطه هوش معنوی، استرس ادراک شده و انعطاف‌پذیری کنشی با بهزیستی روان‌شناختی سالمندان. *روان پرستاری*، ۷(۳)، ۲۱-۱۵.

کریمی، حمید، زارعی، رها و ولی زاده، ناصر. (۱۳۹۷). اثر هوش هیجانی، هوش معنوی و سلامت روان بر کاهش فرسودگی تحصیلی و افزایش عملکرد تحصیلی دانشجویان کشاورزی. *پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، ۱۰(۴۷)، ۱۳۹-۱۵۵.

کمالجو، علی، نریمانی، محمد، عطادخت، اکبر و ابوالقاسمی، عباس. (۱۳۹۵). مدل علی تأثیرات هوش معنوی و اخلاقی بر روابط فرازناشویی با واسطه‌های شبکه‌های مجازی و رضایت زناشویی. *پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی*، ۶(۲۴)، ۵۳-۷۳.

مجیدی، عارف و مرادی، امید. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر آموزش مؤلفه‌های هوش معنوی بر میزان اضطراب مرگ در سالمندان. *مجله سالمندی ایران*، ۱۳(۱)، ۱۱۰-۱۲۳.

- محمدی، حسین، بحرینیان، عبدالمجید، مرتضوی، محمد حسین، موسوی، سید محمد رضا و اشرف نژاد، ژاله. (۱۳۹۳). بررسی اثر آموزش هوش معنوی بر سلامت روان دانش آموزان پسر دبیرستانی. *پژوهش در دین و سلامت*، ۱(۱)، ۲۸-۳۹.
- محمودی راد، غلام حسین و باقریان، فاطمه. (۱۳۹۴). تأثیر آموزش هوش معنوی بر استرس شغلی پرستاران. *فصلنامه مدیریت پرستاری*، ۴(۱)، ۶۹-۷۹.
- مصطفائی، علی و اشرفی، حسین. (۱۳۹۸). بررسی رابطه کیفیت زندگی و هوش معنوی با افکار خودکشی در بین سربازان (مطالعه موردی شهرستان سردشت). *مجله طب نظامی*، ۲۱(۳)، ۲۸۹-۲۸۲.
- معاذیان، پریسا و باقری، مسعود. (۱۳۹۵). آموزش هوش معنوی بر سازگاری‌های خانوادگی، عاطفی، اجتماعی و جسمانی در بیماران مبتلا به سرطان پستان. *مشاوره کاربردی*، ۶(۱)، ۸۹-۱۱۰.
- معلمی، صدیقه. (۱۳۸۹). بررسی رابطه‌ی سلامت روان، هوش معنوی و افکار ناکارآمد در دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان. *مجله اصول بهداشت روانی*، ۱۲(۴۸)، ۹-۷۰۲.
- میری، خیزران، کشاورز، امین، شیردل زاده، سارا و پارسا، مهدی. (۱۳۹۴). ارتباط هوش معنوی پرستاران با کیفیت مراقبت پرستاری از دید پرستاران و بیماران. *مجله پرستاری و مامایی*، ۱۳(۶)، ۵۱۸-۵۲۴.
- میرمحمدی، سیدهادی، هاشمی، تورج و ماشینی عباسی، نعیمه. (۱۳۹۶). هوش معنوی و نشاط اجتماعی: نقش میانجی خودشکوفایی. *کنگره انجمن روانشناسی ایران*، ۶.
- واحدی، مجید. (۱۳۹۹). شناسایی تأثیر هوش معنوی بر سکون زدگی در مسیر پیشرفت شغلی سرمایه انسانی با نقش تعدیلگری جو سازمانی در دانشگاه پیام نور استان آذربایجان شرقی. *فصلنامه علمی مدیریت سازمان‌های دولتی*، ۹(۱)، (پیاپی ۳۳)، ۱۱-۲۸.
- هروی کریموی، مجیده، رژه، ناهید و شریف نیا، سید حمید. (۱۳۹۳). ارتباط بین هوش معنوی و سلامت عمومی دانشجویان پرستاری شهر تهران ۱۳۹۱. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۴(۱)، ۱-۱۴.

References

- Acastermra, D, Tand, f. (2017). relationship between spiritual intelligence and employees engagement managers in Iranian oil pipeline and telecommunication compan emodialysis patients: a correlationstudy. *Sao Paulo Med J*. 132 (1) 23-32
- Allkins, L, kandoos, s (2014), "The Impact of Emotional Intelligence on Auditor Judgment. *Dissertation Doctor of Philosophy*, 40 (3) 45-58

- Amram, Y, & Dryer, C. (2007). "The Development and Integrated Spiritual Intelligence Scale (ISIS)". Palo Alto, CA: Institute of Transpersonal Psychology Working Paper.
- Amram, Y. (2007). The Seven Dimensions of Spiritual Intelligence: An Ecumenical Grounded Theory. Paper Presented at the 115th Annual Conference of the American Psychological Association, San Francisco, CA.
- Arnout, B, Rahman, D, Pavlović, S, Samir, Z, & Latyshev, O. (2019). Spiritual intelligence and self-affirmation as predictors of athletes' psychological Well-Being. *International Journal of Applied Psychology*, 9(4), 104-109
- Bagtasos, M. (2011) ,Quality of work life: A review of literature. *DLSU Business & Economics Review* ,20 (2) 1-8
- Banerjee, R. (2019). Family Relationship and Spiritual Intelligence: With Reference to Students of Professional Courses. *SSRN Electronic Journal* DOI:10 (1).21 _39
- Bensaid, B., Machouche, S. T. & Grine, F. (2014). A Qur anic framework for spiritual intelligence, *Religions*. 5 (2), 179-198.
- Bickerton, G.R., Miner, H.M., & Griffin, B. (2015). Spiritual resources as antecedents of clergy well-being: the importance of occupationally specific variables. *Journal of Vocational Behavior*, 78 (3), 123-133.
- Boswell, G. H., Kahana, E., & Dilworth-Anderson, P. (2006). Spirituality and healthy lifestyle behaviors: Stress counter-balancing effects on the well-being of older adults. *Journal of Religion & Health*, 45(4), 587-602
- Canada, A. L., Murphy, P. E., Fitchett, G., Peterman, A. H., Schover, L. R. (2008). 3-factor model for the FACIT-Sp. *Psycho oncology*, 17(5), 908-916
- Cieber, A, Shering, M, (2017) Emotional intelligence training and it's effectiveness on aggression of aggressive adolescence. *Research in Clinical Psychology and Counselings*. 264-77
- Cook, c. (2014). Addiction and spirituality, *addiction*, 99, 539-551
- Costa, P. T., & McCaree, R. R. (2005). Changing minds, Big Five Factors. *National Institutes of Health*, 21(5), 303-307.
- Delgado, C. (2007). Sense of coherence, spirituality, stress and quality of life in chronic illness. *Journal of Nursing Scholarship*, 39, 229-234
- Devi, R. K., Rajesh, N. V., & Devi, M. A. (2017). Study of spiritual intelligence and adjustment among arts and science college students. *Journal of Religion and Health*, 56(3), 828-838.
- Devinder, k, Murali, s, Naresh, k. (2013). Effect of spiritual intelligence, emotional intelligence, psychological ownership and burnout on caring behaviour of nurses: a cross-sectional study. *J Clin Nur*. 22 (4) 63-75
- Duffeya, R. D., & Blustein, D. L. (2005). The relationship between spirituality, religiousness, and career adaptability. *Journal of Vocational Behavior*, 67 (4), 429 - 440.
- Dust, B. D., Resick, C.J., Margolis, J.A., Mawritz, M.B. & Greenbaum, R.L. (2018). Ethical leadership and employee success: Examining the roles

- of psychological empowerment and emotional exhaustion. *The Leadership Quarterly*, 7(2), 97-108
- Elkins, M., Cavendish, R. (2004). Developing a plan for pediatric spiritual care. *Holistic Nursing practice*, 18(4), 179-86.
- Emmons, R. A. (2000). Is spirituality an intelligence? Motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern. *The International Journal for the psychology of Religion*, 10(1), 3-26
- Extremera, N, Fernández-Berrocá, P. (2017). Perceived emotional intelligence and life satisfaction: Predictive and incremental validity using the Trait Meta-Mood Scale. *Personality and Individual Differences* 39(5):937-948
- Faberkator A. D. (2017). "Spiritual intelligence and emotional intelligence in relation to self efficacy and self regulation among college students". *International journal of social sciences interdisciplinary research*, 2(3), 71-79.
- Feldman, D. B. (2005). Hope and the meaningful life: Theoretical and empirical associations between goal-directed thinking and life meaning. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(1), 401-421.
- Gaballah, A. S., & Zayed, A. (2018). The Mediation of Spiritual Intelligence and Forgiveness in Relationship between Stress Coping Strategies and Well-being in a Structural Model. *University of Bahrain Scientific Journals*. 19(1) 37-51
- George, M. (2006). How intelligent are you... really? From IQ to EQ to SQ, with a little intuition along the way. *Training & Management Development Methods*, 20(4), 425-436
- Goleman, D. (1999). *The Emotional Competence Framework*. reports.45.73.75.
- Grossman, P, et al. (2013). Spiritual intelligence training as an Intervention: Evidence of Post intervention and 3-Year Follow-Up Benefits in Well-Being, *Psych other Psychosom*, 76 (2). 226–233
- Hackney, C. H., & Sanders, G. S. (2003). Religiosity and mental health: A meta-analysis of recent studies. *Journal for the scientific study of religion*, 42(1), 43-55.
- Herren, O. M., Burris, S. E., Levy, S. A., Kirk, K., Banks, K. S., Jones, V. L.,... & Campbell, A. L. (2019). Influence of Spirituality on Depression-Induced Inflammation and Executive Functioning in a Community Sample of African Americans. *Ethnicity & Disease*, 29(2), 267.
- Jain M, Purohit P. (2006). Spiritual intelligence: A contemporary concern with regard to living status of the senior citizens. *J Indian Acad Appl Psychol.*; 32(3), 227-33
- Joshi, A. (2008). Study of spiritual intelligence and emotional intelligence related abilities of teacher trainees in relation to their gender and some socio educational factors. Doctoral dissertation, Kumaun University, India.
- Kass jred, D. (2015). persn centered spiritual maturation a multidimensional model: *humanistic psychology*, january 1(3) 53-76

- Khan, S, Arshad, M.A., & Khan, K. (2018). selfdevelopment through soul management: context of islamic spiritual intelligence. *Research Journal of Commerce Education and Management Sciences*, 1(1), 1-12.
- Khawaja, S. F. (2017). Impact of spiritual intelligence on employee task performance and OCB. mediating role of self efficacy, moderating role of collectivist culture of Pakistan. *Jinnah Business Review*, 5(1), 34–45
- King, D. B. (2008). Rethinking claims of spiritual intelligence: A definition, model, and measure (Unpublished master’s thesis). Trent University, Peterborough, Ontario, Canada
- King, D. B. (2008). Personal meaning production as a component of spiritual intelligence. *Proceeding of the 5th Biennial International Conference on Personal Meaning*, Toronto, Ontario, Canada .24-27
- King, D. B., & De Cicco, T. L. (2009). A viable model and self-report measure of spiritual, Trent University, Peterborough, Canada. *Int J Transpers Stud*, 28 (5), 68-85
- Klocker, N., Trenerry, B., & Webster, K. (2017). How does freedom of religion belief affect health and well-being? *Australia: Victorian health promotion foundation* 0 53(1) 63-74
- Koenig, H. G. (2007). Spirituality and depression: A look at the evidence. *Southern Medical Journal*, 100(7), 737-740.
- Lalatendu, Kesari Jena, Sajeet, Pradhan. (2018). Workplace Spirituality and Employee Commitment: The role of Emotional Intelligence and Organisational Citizenship Behavior in Indian Organisations. *Journal of Enterprise Information Management* 31(3):21-58
- Lazarescu, M. P. (2012). A study on spiritual intelligence and achievement motivation in high school student. *Social and Behavioral Sciences*, 33(7), 816 –820.
- LeeFong,GC. (2019). The relationship between spiritual intelligence and psychological well-being in refugees. Keiser University, ProQuest Dissertations Publishing
- Lewis, G. J., Ritchie, S. J., & Bates, T. C. (2011). The relationship between intelligence and multiple domains of religious belief: Evidence from a large adult US sample. *Intelligence*, 39(6), 468-472
- Marsh JA, Farrell CC, Bertrand M. (2016). Trickle-down accountability: How middle school teachers engage students in data use. *Educational Policy*. 30(2):243-80
- Martinez, J. S., Smith, T. B., & Barlow, S. H. (2007). Spiritual interventions in psychotherapy: Evaluations by highly religious clients. *Journal of Clinical Psychology*, 63(10), 943-960.
- Mat SaadZ. Hatta A. Z. and Mohamad N. (2010) “The Impact of Spirituall Intelligence on the Health of the Elderly in Malaysia” *J. of. asian social work and poicy review.*, 4(2), 84-97
- McGhee, P & Grant, P. (2017). Using Spiritual Intelligence to Transform Organisational Cultures, *Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies (EJBO)*. 22 (1) 32-41
- McMullen, B. (2003). Spiritual Intelligence. *British Medical Journal Career Focus*, 326, S51.

- Mietirof, J. D. and Denton, J. (2019). *Personal Intelligence: The Power of Personality and How It Shapes Our Lives*. 3rd edition. Farrar, Straus and Giroux Press. p.286-41
- Mishara, P., & Vashist, K. (2014). A review study of spiritual intelligence stress and well-being of adolescents in 21st century. *International Journal of Research in Applied Natural and Social Science*, 2(4), 2321-8851
- Montgomery, M. B. (2013). *Our Spirits, Ourselves: The Relationships between Spiritual Intelligence, Self-Compassion, and Life Satisfaction*. PhD Thesis, Unpublished. Alliant International University, California.
- Nasel, D. (2010). *Spiritual Orientation in Relation to Spiritual Intelligence: A Consideration of Traditional Christianity and New Age/Individualistic Spirituality* (Doctoral dissertation, University of South Australia)
- Ozawa, C., Suzuki, T., Mizuno, Y., Tarumi, R., Yoshida, K., Fujii, K., & Uchida, H. (2017). Resilience and spirituality in patients with depression and their family members: A cross-sectional study. *Comprehensive Psychiatry*, 1(53), 153-55
- Pandey, A. (2014). *Spirituality in the Workplace and Spiritual Intelligence-A New Paradigm for a More Effective Workforce in an Organization*. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*. Volume 16, Issue, 10(33), 45-50
- Parikh, P; Sadguna, Smt. (2015). Impact of values and spiritual quotient on psychological well-being among adults. *Journal of Social Science* 19 (1), 1-8
- Rani, A. A., Abidin, I., & AbHamid, M. R. (2013). "The Impact of Spiritual Intelligence on Work Performance: Case Studies in Government Hospitals of East Coast of Malaysia" *J. of Global Macro Trend.*, 2(3), 46-59.
- Rayung, M. N., & Ambo, A. S. (2018). The Influence of Emotional and Spiritual Intelligence on the High School Student Outcomes. *Journal of Education & Social Policy*. 5(1), 220 -230
- Roberts, G. E. (2013). "Leadership Coping Skills: Servant Leader Workplace Spiritual Intelligence" *J. of Strategic Leadership.*, 4(2). 52-69.
- Saad, M., et al. (2018). "Effect of Spiritual Intelligence on Leadership Effectiveness and Food-hygiene Practices". *Journal of ASIAN Behavioural Studies*, 3(10): 76-85
- Saxena and Kadam, M. (2020). *Managing of Personal Finance: Impact of Spiritual Intelligence & Financial Literacy*. *Our Heritage*. 68 (51). 78-86
- Seena, N. S., Sundaram, S. (2018). The efficacy of psycho-spiritual intervention on emotional intelligence, spiritual intelligence and psychological resilience among maltreated juvenile girls. *Indian Journal of Health & Wellbeing*; 9(1): 125-30
- Sephton, S. E., et al. (2013). Spiritual intelligence training on job stress symptoms in women staff: Results of a randomized clinical trial, *Arthritis Rheum*, v. 57 (3). 77-85
- Shalton, J. (2007). The mediating role of God attachment between religiosity and spirituality and psychological adjustment in young adults.

- American, Columbus: School of Ohio, the State University 25 (4) 32-48
- Sharmila, D.R., Steven, E.K., Azimi, H. & Khairuddin, I. (2017). Effectiveness of the use of spiritual intelligence in women academic leadership practice. *International Journal of Educational Management*, 31(2), 160-178
- Singh, MP; & Sinha, J. (2013). Impact of spiritual intelligence on quality of life. *International Journal of Scientific and Research Publication*, 3(5), 1-5
- Sisk, D. A., & Torrance, E. P. (2001). *Spiritual intelligence: Developing higher consciousness*. Buffalo, New York: Creative Education Foundation Press.
- Siswanti, D, Khairuddin, H; Fatimawati, R. (2018). The Effect of Spiritual Intelligence, Emotion and Social Competence to the Leadership Competence. *Journal of Physics: Conference Series*, 1028, conference 1
- Sood, S., Bakhshi, A., & Gupta, R. (2012). Relationship between personality traits, spiritual intelligence and well-being in university students. *Journal of Education and Practice*, 3(10), 1735-1789.
- Soylmez, A, Koc, M. (2019). Studying spiritual intelligence as a predictor on meaningfulness and life satisfaction. *Spiritual Psychology and Counseling*, 4(2), 109-122
- Symonds, L. L., Yang, L., Mande, M. M., Mande, L. A., Blow, A. J., Osuch, J. R., ... & Smith, S. S. (2011). Using pictures to evoke spiritual feelings in breast cancer patients: development of a new paradigm for neuroimaging studies. *Journal of religion and health*, 50(2), 437-446
- Tracy, M. (2006). Relationship of spirituality intelligence to work and family roles and life satisfaction. *Journal of mental health counseling*. *Journal of Education and Practice* 23(4) 66 -78
- Trevino, K. M., Archambault, E., Schuster, J., Richardson, P., & Moye, J. (2012). Religious coping and psychological distress in military veteran cancer survivors. *Journal of religion and health*, 51(1), 87-98.
- Upadhyay, S., et al. (2015). "Spiritual Intelligence and Organisational Effectiveness Ecosystem". *International Conference on Technology and Business Management*, 65 (1) 23-34
- VanRigin, J. (2008). Happiness and religion: A denominational perspective. *Journal of Religious Health*, 46(4), 480-499.
- Vaughan, F. (2003). What is Spiritual intelligence? *Journal of humanistic psychology*. 42 (2), 18 -28
- Walt V, Alletta E. (2006). A descriptive and exploratory study towards a spiritual intelligent transitional Model of organizational communication University of South Africa. *J Nurs Res*. 35(2):273-80.
- Wigglesworth, C. (2006). Why spiritual intelligence is essential to mature leadership. *President, conscious Pursuits*
- Wills, T. A., Year, M. A., Sandy, J. (2013). Buffering effects on religiosity for adolescence substance use , *Psychology of addiction behavior*, 17(1), 24-31

- Wolman, R. N. (2001). *Thinking with your soul: Spiritual intelligence and why it matters*. New York: Harmony Books
- Yonker, J. E., Schnabelrauch, C. H. A., & Dehaan, L. G. (2012). The relationship between spirituality and religiosity on psychological outcomes in adolescents and emerging adults: A meta analytic review. *Journal of Adolescence*, 35 (4), 299-314
- Zahid M. (2013) "A Study of Spiritual Intelligence and Pupil Teachers" *J. of International Educational E-Journal.*, 2, 3, pp 45-49.
- Zeng, Y., Gu, D., & George, L. K. (2011). Association of religious participation with mortality among Chinese old adults. *Research on aging*, 33(1), 51-83
- Zohar, D., Marshall, I., & Marshall, I. N. (2000). *SQ: Connecting with our spiritual intelligence*. Bloomsbury Publishing USA

استناد به این مقاله: سرکشیکیان، سید مهدی و جامه بزرگ، زهرا. (۱۴۰۱). سنتز پژوهی و مدل سازی کیفی همبسته

های هوش معنوی مبتنی بر شواهد تجربی. *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*، ۱۸(۶۳)، ۲۰۷-۲۳۸.

doi: 10.22054/jep.2022.61613.3386

Educational Psychology is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.